

ONDERZOEKSPLAN AANPAK INVASIEVE UITHEEMSE RIVIERKREEFT (Bijlage)

Dirk-Siert Schoonman / Dolf Moerkens, Mark van Kruining

BESPREEKSTUK (BESLUITVORMEND)**GEVRAAGD BESLUIT**

WWS en CWS zijn als werkgroep en commissie aangewezen om besluitvormend te spreken over het onderwerp uitheemse rivierkreeft. De WWS en CWS worden ter informatie meegenomen.

1. In te stemmen met:
 - a) De lijn dat op dit moment onvoldoende kennis beschikbaar is om effectief en efficiënt uitheemse rivierkreeften te beheersen en verdere verspreiding te voorkomen in Nederland en daarom de komende periode in te zetten op nader (praktijk)onderzoek, kennisuitwisseling en leren zoals verwoord in het onderzoeksplan (bijlage CWS 21-2b).
 - b) De scope van het onderzoeksplan: dat zich zowel richt op het bestrijden van uitheemse rivierkreeften waar deze nu overlast veroorzaken alsook op preventie, zodat kolonisatie van nieuwe gebieden afgeremd/gestopt wordt.
 - c) Het ministerie van LNV te vragen financieel verantwoordelijkheid te nemen zodat uitvoering van het onderzoeksplan mogelijk wordt.
2. In te stemmen met:
 - a) Inzet vanuit de Unie om tot een landelijke taskforce te komen onder regie van LNV en met deelname van IPO, VNG en I&W voor de beheersing van uitheemse rivierkreeften,
 - b) Die de nodige voorbereidingen treft om, zodra er voldoende informatie beschikbaar is voor een effectieve aanpak, deze informatie om te zetten in een gezamenlijke aanpak,
 - c) Die ingaat op financiering, rolverdeling en eventueel noodzakelijke wijzigingen in wet- en regelgeving.

DE KERN VAN HET ADVIES

Uitheemse rivierkreeften veroorzaken in toenemende mate schade aan het watersysteem, met name in west- en midden Nederland. Waterschappen ervaren de problemen vooral als waterkwaliteitsbeheerder. Welke maatregelen effectief zijn bij beheersing van de populatie tot een niveau waarin de schade die ze veroorzaken acceptabel is, is nog onvoldoende bekend. Ook is niet bekend wat gedaan kan worden om verdere verspreiding van rivierkreeften tegen te gaan. In dit domein, waarin nog te veel onzeker is, maar de schade aan het watersysteem fors toeneemt, lijkt verder onderzoek dan ook de enige reële optie. Het onderzoeksplan schetst hoe dat onderzoek eruit kan zien. Tegelijkertijd vraagt de urgentie van het kreeftenvraagstuk ook om vast voorbereidingen te treffen om zodra er zicht is op een effectieve aanpak, snel op te kunnen schalen. Een landelijke taskforce zou hier de voorbereidingen met spoed voor moeten starten. Inzet is om het beoogde op te starten bestuurlijke overleg met alle betrokken overheden (ministeries LNV en I&W, waterschappen, provincies en gemeenten) te benutten om de onderzoeksplan in dit voorstel breder te adopteren. Dit overleg kan dan ook benut worden om resultaten te bespreken en te identificeren welke vervolgstappen gezet kunnen worden om tot een gezamenlijke aanpak in de bestrijding en preventie van kolonisatie van uitheemse rivierkreeften te komen.

OVERWEGINGEN

- 1.1 De waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit worden negatief beïnvloedt in diverse wateren in west- en midden Nederland, door grote hoeveelheden uitheemse rivierkreeften. Tegelijkertijd is de snelle populatiegroei van uitheemse rivierkreeften ook het gevolg van een ontoereikende waterkwaliteit en inrichting.

- 1.2 Uitheemse rivierkreeften zijn niet meer volledig uit Nederland te verwijderen. De inzet is dus niet gericht op volledige bestrijding van uitheemse rivierkreeften, maar de ambitie is effectieve beheersing, zodanig dat zij niet meer domineren. Het rijk, gemeenten, provincies en waterschappen zouden de handen ineen moeten slaan om te onderzoeken welke maatregelen effectief zijn om de populatie uitheemse rivierkreeften tot een aanvaardbaar niveau terug te dringen en vervolgens op dat niveau te houden.
- 2.1 Voorkomen is beter dan genezen; Uiteindelijk is het ook voor gebieden die nog niet gekoloniseerd zijn door uitheemse rivierkreeften beter om te voorkomen dat dat gaat gebeuren.
- 2.2 Een landelijke aanpak (beheersen van populaties en voorkomen van verdere verspreiding) maakt de kans dat sneller een oplossing wordt gevonden groter.
- 3.1 De verantwoordelijkheid voor de uitheemse rivierkreeft ligt bij het ministerie van LNV, dit is in het kader van de EU-exotenverordening besloten. Het zou vreemd zijn als de waterschappen, die de meeste problemen ervaren, ook eigenstandig zouden moeten zoeken naar oplossingen inclusief de bekostiging daarvan. Het ministerie van LNV zou decentrale overheden moeten betrekken bij de problematiek en actief én financieel moeten bijdragen aan het zoeken naar oplossingen naast de inzet door decentrale overheden waar nu al sprake van is.

BESTUURLIJKE AANDACHTSPUNTEN/ ANDERE PARTIJEN:

Afgelopen maanden is er veel aandacht geweest voor uitheemse rivierkreeften. De problematiek wordt in steeds bredere kring herkend evenals de roep om tot actie over te gaan:

- In de Algemene Ledenvergadering van de VNG op 25 september 2020 is een motie aangenomen met de strekking: Het ministerie van LNV te verzoeken deel te nemen bij het opstellen van een plan van aanpak naar de meest effectieve wijze om de invasieve exoot, de Amerikaanse rivierkreeft, te minimaliseren, beheersen of te verdrijven.
- Uitheemse rivierkreeften en de schade die ze veroorzaken, is veelvuldig in de pers aan de orde geweest.
- De Unie heeft samen met ministerie van LNV, STOWA en de kerngroep rivierkreeften op 2 oktober 2020 het webinar 'uitheemse rivierkreeften' georganiseerd.

Het ministerie van LNV is benaderd met de vraag of het ministerie het voortouw zou willen nemen bij het organiseren van een gezamenlijk bestuurlijk overleg over uitheemse rivierkreeft. Het ministerie heeft ambtelijk toegezegd dit te gaan doen. In dat overleg worden de ministeries LNV en I&W, RWS en Unie, IPO en VNG betrokken.

Het ministerie van LNV is onder andere verantwoordelijk voor de wetgeving rond invasieve exoten en de Visserijwet. De in de uitvoeringsregeling visserij opgenomen vangmiddelen voor uitheemse rivierkreeften mogen alleen door beroepsvissers gebruikt worden. Het Hoogheemraadschap van Delfland organiseert in samenwerking met het ministerie van LNV een prijsvraag om een vangmiddel te ontwikkelen voor het afvangen van Amerikaanse rivierkreeften dat ook door anderen dan beroepsvissers gebruikt mag worden.

Inhoudelijk lijkt het onderwerp zich wat te verplaatsen: aanvankelijk lag de focus op het watersysteem, baggeraanwas en instabiliteit van kades (CWS). Inmiddels is duidelijk dat de uitheemse rivierkreeften ook een bedreiging vormen voor de waterkwaliteit (CWE).

RISICO'S

- 1.1 Een risico van een eenzijdige aanpak waarbij alleen ingezet wordt op beheersen, is dat in de gebieden waar de rivierkreeften nu nog niet voorkomen op termijn ook schade gaat ontstaan (als de dieren daar opduiken) en ook daar de kreeften bestreden moeten gaan worden. Daardoor ontstaat uiteindelijk onnodig veel schade en een kostenpost. Het blijft uiteraard onzeker of de uitheemse rivierkreeften in alle wateren uiteindelijk in dusdanig hoge dichtheden zullen gaan voorkomen dat overal de problemen ontstaan die zich nu in west- en midden Nederland voordoen.

2.1 Het risico bestaat dat waterschappen het initiatief te veel naar zich toetrekken en andere partijen zich daardoor (nog) minder zullen inzetten om tot actie over te gaan. Het is dan ook van groot belang steeds te blijven aangeven dat de problematiek niet (alleen) op het bordje van de waterschappen thuishoort. Niets doen als waterbeheerders lijkt geen optie; juist door nu te handelen kan een zwaankleef-aan effect ontstaan waardoor ook anderen mee gaan doen. Daarbij is het van belang dat ook Stowa een actieve rol neemt.

BESPROKEN IN

De WWS heeft het onderzoeksplan besproken en geeft aan het van belang te vinden dat alle waterschappen inhoudelijk achter het voorstel staan. Daarnaast geeft de werkgroep aan het van belang te vinden dat het ministerie van LNV haar verantwoordelijkheid neemt door de betrokken overheden aan tafel uit te nodigen om gezamenlijk tot oplossingen te komen. Daar hoort ook bij dat het ministerie met een substantiële financiële bijdrage mogelijk maakt dat het onderzoeksvoorstel uitgevoerd kan worden. Daarnaast zal voor wat betreft de waterschapsbijdrage ruimte gevonden moeten worden in de begrotingen van de Unie en van STOWA en niet los daarvan naar een bijdrage per waterschap gevraagd moeten worden. Het is hoopvol dat het ministerie het initiatief heeft genomen om een bestuurlijk overleg over uitheemse rivierkreeften te gaan organiseren.

VERVOLG

Als de CWS positief besluit, is het van belang financiering te vinden voor uitvoering van het onderzoeksplan. Hierover zal dan het gesprek gevoerd worden in het bestuurlijke overleg dat LNV aan het organiseren is.

ACHTERGRONDINFORMATIE

Op 13 september 2019 heeft de Commissie Watersystemen (CWS) aan de Unie verzocht om samen met Stowa (CWS 19-33a):

- een gezamenlijk onderzoeksplan op te stellen om landelijk de omvang van de ecologische- en graafschade en de extra baggeraanwas door uitheemse rivierkreeften in beeld te brengen, de (extra) kosten die hiermee gemoeid zijn en effectieve beheersmaatregelen vast te stellen,
- onderzoek naar de ecologische omstandigheden waar kreeften minder schade veroorzaken of zelfs afwezig blijven, en
- om te verkennen of en hoe de wet- en regelgeving aangepast kan worden.

Daarnaast is gesteld dat de waterschappen hiervoor capaciteit en middelen beschikbaar stellen om dit gezamenlijk op te pakken. Een kerngroep bestaande uit waterschappers, een afvaardiging van LNV, Stowa en de Unie heeft hiervoor een onderzoeksplan geschreven.

Bijgevoegde onderzoeksplan (CWS 21-2b) geeft invulling aan het gevraagde handelingsperspectief en daarmee aan de opdracht van de CWS. Het onderzoeksplan heeft als doel de inspanning van de waterschappen te bundelen om tot een effectieve aanpak te komen als beheerders van het regionale watersysteem. Dat doen de waterschappen in goed contact en zoveel mogelijk samen met de andere overheden.

FINANCIEEL EN PERSONEEL

De kerngroep schat dat de totale kosten voor onderzoek naar beheersing en preventie van uitheemse rivierkreeft circa € 2 miljoen én 1,5 FTE aan de personele inzet vraagt. De CWS wordt voorgesteld om LNV te vragen financieel verantwoordelijkheid te nemen om het onderzoeksplan te kunnen uitvoeren.